

Jednodielna fajka holandského typu

V roku 1966 Múzeum Jána Thaina v Nových Zámkoch získalo darom od Júliusa Vágovitsa unikátny zbierkový predmet. Jednalo sa o jednodielnu fajku holandského typu s krátkou trúbeľkou (pipasárom). Do minulého roku bola táto fajka nedocenená a nebola jej venovaná dostatočná pozornosť. Vlastne sa ani nevedelo, že patrí k fajkám holandského typu, ktoré sú známe z územia Slovenska iba v malom počte.

Okraj hlavičky a ľavá strana trúbeľky fajky sú poškodené. Frontálna strana päty je taktiež poškodená.. Farba je sivobiela. Fajka bola vyhotovená z jemne plavenej hliny v dvojdielnej forme. Stopy po spájaní pravej a ľavej strany sú viditeľné pozdĺž vrchnej a spodnej strany hlavičky a trúbeľky. Okraj hlavičky je spevnený plastickým prstencom. Podobný prstenec zvierá aj stred trúbeľky. Na okraji hlavičky sú stopy po ohni. Ľavá strana hlavičky fajky je častým používaním zošúchaná. Päta bola prilepená na rozhranie hlavičky a trúbeľky až dodatočne. Na hlavičke fajky je plasticky vyobrazená vlasmi orámovaná mužská hlava s fúzikmi a malou briadkou. Mužská tvár je detailne vypracovaná, dokonca má aj plasticky zvýraznené líca. Trúbeľka fajky je zdobená reliéfnym geometrickým ornamentom, ktorí tvoria dva rady trojuholníkov, oddelených od seba plastickou lištou. Prvý rad trojuholníkov, ktorý je bližšie k hlavičke fajky, tvoria menšie trojuholníčky, po vonkajšej strane ryhované a po vnútornej strane bodkované. Druhý rad siaha až po koniec trúbeľky a pozostáva z väčších, pozdĺž vnútorného okraja ryhovaných trojuholníčkov. Ich vonkajší okraj je zdobený bodkovaním. Vnútornú plochu trojuholníčkov vypĺňajú bodky usporiadané do hora obráteného písmena T.

Celková dĺžka fajky je 6,25 cm, z čoho dĺžka trúbeľky je 4,3 cm. Jej hlavička má výšku 2,15 cm. Priemer hlavičky pri okraji je 1,65 cm a priemer trúbeľky 1,1 cm. Krátka valcovitá trúbeľka fajky

bola predĺžená ešte o jej drevené pokračovanie, ktoré sa ale nezachovalo.

Prvé európske hlinené fajky sa začali vyrábať v Anglicku koncom 16. storočia. Odtiaľ sa ich výroba sa rozšírila najskôr do Holandska, potom do Francúzska a neskôr aj do Nemecka. Tieto fajky sa vyznačovali tým, že mali malú hlavičku a dlhú trúbeľku. Jednodielne fajky sa objavili v Čechách počas tridsaťročnej vojny v rokoch 1618 – 1648 ako súčasť osobných predmetov nemeckých, francúzskych, valónskych a švédskych žoldnierov. Na Slovensko sa tieto fajky dostali vďaka západoeurópskym žoldnierom, ktorí tvorili posádku uhorských hradov alebo sa zúčastnili ich obliehaní. Tento typ fajky s vyobrazením mužskej hlavy sa vyrábal v Bavorsku v období r. 1640 – 1670. Podľa typológie Natascha Mehler naša fajka patrí do typu C4 bavorských fajok. Bližšie zatriedenie fajky si vyžaduje hlbší výskum.

Presnú lokalizáciu fajky nepoznáme, preto sa môžeme iba domnievať, že bola nájdená buď v areáli bývalej novozámockej pevnosti, alebo v jej okolí. Keďže v rokoch 1640 – 1670 neprebíhali v bezprostrednej blízkosti novozámockej pevnosti vážne boje, majiteľom fajky musel byť nemecký žoldnier z bavorského kraja, ktorý pôsobil v uvedených rokoch v novozámockej pevnosti alebo tadiaľ prechádzal.